

NIEUWE POST-HBO-OPLEIDING

SPECIALIST ONDERWIJSBEHOEFTE EN GEDRAG

ERVARINGEN VAN DE EERSTE DEELNEMERS

Bij Passend Onderwijs is het streven dat alle leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen op school. Dit betekent voor een bestuur en schoolteams dat er meer leerlingen zijn met specifieke onderwijsbehoeften. Hoe ga ik om met kinderen met druk, angstig of opstandig gedrag? Wat vragen kinderen die onzeker zijn van mij als leraar? Welk effect hebben gedragsproblemen op de groepsdynamiek? Welke rol speelt een stoornis als autisme of ADHD hierbij?

Essentiële vragen voor professionals in het domein van Kind en Educatie, zo blijkt ook uit diverse rapporten waarin naar voren komt dat leraren zich nauwelijks voorbereid voelen in het omgaan met kinderen met specifieke onderwijsbehoeften (Van der Woud & Beliaeva, 2015). Dit gegeven en vragen vanuit het werkveld hebben geleid tot het ontwikkelen van de nieuwe post-hbo-opleiding Onderwijsbehoeften en Gedrag. De opleiding is bestemd voor professionals in het domein Kind en Educatie die zich verder willen specialiseren in onderwijsbehoeften en gedrag van kinderen van 0 - 14 jaar. Vertrekpunt is de onderwijsbehoeften en het gedrag van het kind, waarvoor ook Pameijer (2017) en van Lieshout (2009) pleiten; geef kinderen de aanpak die ze nodig hebben, in plaats van hen te labelen met wat ze mankeren. De opleiding bestaat uit zeven modules. Binnen de modules komen verschillende thema's aan bod, zoals het pedagogisch handelen van de leraar, de verschillende psychologische ontwikkelingsgebieden, sociaal emotionele ontwikkeling, groepsdynamiek en groepsdruk, internaliserend en

externaliserend gedrag voortkomend uit gedrags-, ontwikkelings- en motorische stoornissen en afspraken en interventies op schoolniveau. Tevens is er een module coaching. De deelnemer kiest in deze modulaire post-hbo-opleiding zelf welke van de zeven modules hij wil volgen. Eind maart 2018 is de eerste module pedagogisch handelen afgerond. In dit artikel lees je over de opzet van de opleiding en de eerste ervaringen van deelnemers Berthine Boorsma en Treja Houwer.

WELKE VERDIEPING GEEFT DE OPLEIDING NA DE LERARENOPLEIDING?

De afgelopen jaren is Berthine niet in het onderwijs aan het werk geweest. Sinds november 2017 werkt zij weer, als invaller, voor Openbaar Onderwijs Zwolle en regio (OOZ). Berthine heeft de behoefte om meer te weten over het gedrag en de behoeftes van de leerlingen, zeker met het oog op passend onderwijs. De opleiding is voor Berthine een mooi vervolg van haar specialisatie 'Bijzondere leerling' op KPZ. Treja Houwer geeft les aan groep 4-6 en heeft IB-taken. In 1999 is zij gestart met de RT-opleiding en in 2002 met de IB-opleiding. Treja heeft ongeveer achttien jaar ervaring met de omgang met zorgleerlingen en wil met de opleiding haar vaardigheden in het omgaan met leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften versterken. Ook wil zij met haar nieuwe inzichten een positieve impuls geven aan de ontwikkeling binnen haar team.

MET MEER KENNIS KUN JE BETER AFSTEMMEN OP DE BEHOEFTE VAN DE LEERLINGEN

Gert-Jan Meijer in gesprek met Bertine Boorsma.

WAAROM DEZE OPLEIDING?

De veelzijdigheid van de verschillende gedrag- en leerbehoeften die in de opleiding aan bod komen, maakt de opleiding voor Berthine erg aantrekkelijk. 'Je ziet wel dat een kind ergens moeite mee heeft, maar wat er precies achter zit en hoe je dus kan handelen is lastiger te bepalen. Gebrek aan kennis is bij mij een deel van de oorzaak.' Voor Treja is de verdieping van haar professionele ontwikkeling van belang. De opleiding specifieke onderwijsbehoeften en gedrag sloot, na verschillende opleidingen te hebben bekeken, het beste aan bij deze behoefte.

ROL ALS SPECIALIST ONDERWIJSBEHOEFTE EN GEDRAG

Berthine gaat ervan uit dat de opleiding haar sterker zal maken in haar rol van leraar. Met meer kennis kun je beter afstemmen op de behoeften van de leerlingen en daardoor voor beter onderwijs zorgen.

Daarnaast kun je een goede gesprekspartner worden voor collega's, als zij tegen gedrag of specifieke leerbehoeften van leerlingen aanlopen. Binnen haar IB-taken geeft Treja al gestalte aan deze rol. Verder wil zij haar kennis en expertise inzetten wanneer kinderen meer nodig hebben, eventueel in de vorm van begeleiding vanuit een arrangement en het aansturen van een onderwijsassistent.

OPZET EN INHOUD

De deelnemer leert in de opleiding om doelbewust instrumenten, vaardigheden en interventies in te zetten die afgestemd zijn op de behoeften van individuele kinderen. De drie pijlers binnen de opleiding zijn:

- pedagogisch handelen van de professional; de professional zelf is een belangrijke sleutel.
- het kind en zijn/haar onderwijsbehoeften staan centraal; de onderwijsbehoefte als vertrekpunt in plaats van probleemgedrag, een stoornis of diagnose.

- anticiperen op gedrag in het primaire proces; het geleerde direct toepassen in de eigen beroepspraktijk.

Er is gekozen voor een modulair systeem: het afronden van een module leidt tot een deelcertificaat en na het volgen van minimaal vijf modules volgt een post-hbo-diploma.

INTAKE

Alle deelnemers nemen deel aan een intakeprocedure: een digitale vragenlijst met daarop volgend een intakegesprek om de beginsituatie van de deelnemer in beeld te brengen. Treja heeft de intake positief ervaren: 'Ik ben mij bewust geworden van mijn eigen valkuilen en kwaliteiten, waardoor ik goed weet aan welke competenties ik wil werken.' Berthine beaamt dat: 'Ik ben mijzelf door de intake beter gaan kennen en ben mij bewust geworden van wat ik wil leren.' Beiden zijn zeer leergierig. 'Voor mij is meer de vraag welke modules ik niet wil volgen,

omdat ze allemaal interessant zijn', aldus Treja.

EERSTE MODULE 'PEDAGOGISCH HANDELEN'

In deze module wordt de deelnemer zich bewust van zijn/haar eigen stijl. Deze module spreekt Berthine zeer aan, omdat de theorie bij haar visie en hoe zij met kinderen wil omgaan past. 'Ik heb veel meer geleerd dan ik van te voren had gedacht. Er is een grote drive bij mij ontstaan om aan de slag te gaan. Zo wil ik mij de komende periode verder gaan verdiepen in de interactiewijzer.'

IK LEER DAT IK ZELF HET INSTRUMENT VOOR VERANDERING BEN

Voor Treja is het een opstartmodule: 'Het is al lang geleden dat ik een intensievere opleiding heb gevolgd. De theorie kan ik nu veel beter plaatsen in de praktijk, doordat ik langere tijd werk. Ik leer dat ik zelf het instrument voor verandering ben. Als ik voor de groep sta, ben ik veel bezig met controle houden. Door meer over te stappen naar het regisseren van processen, wil ik meer leren meebewegen en het eigenaarschap bij de juiste personen te houden en toch hetzelfde bereiken. Het is overzichtelijk dat elke module met een deelportfolio wordt afgesloten. In het deelportfolio beantwoord ik mijn opgestelde leervraag, waarbij ik gericht (aangereikte) literatuur gebruik om in de praktijk uit te proberen en het effect daarvan te ervaren.'

LEERTEAM

De opleiding sluit aan bij de onderwijs- en leerbehoefte van de deelnemers. In leerteams wordt gezamenlijk kennis gecreëerd door dialoog, interactie en concrete ervaring. Een uitwerking hiervan is het werken in leerteams. Binnen het leerteam vindt intervisie plaats en bespreken de deelnemers hun leervragen. De deelnemer stelt de leervraag op, op basis van de eigen praktijksituatie, gekoppeld aan literatuur. In het deelportfolio beschrijft de deelnemer de uitvoering in de praktijk en de groei van de competenties.

Voor Treja is het prettig om te werken in een leerteam: 'Door vragen aan de ander te stellen over de leervraag en competenties, daag je de ander uit om verder na te denken en help je de ander om een stap verder te komen. Tevens leer je van de ontwikkeling van een ander en vindt er kennisdeling plaats.' Voor Berthine is daarnaast het enthousiasme in de groep en de wil om problemen op te lossen belangrijk.

In de laatste bijeenkomst van een module presenteren de deelnemers de opbrengst van de leervraag en de groei in competenties aan elkaar. 'Voor mij is dat zeer inspirerend. De persoonlijke ontwikkeling wordt erg gestimuleerd in de opleiding, en dat spreekt mij zeer aan', stelt Treja vast.

Berthine geeft aan: 'De docenten zijn enthousiast, wat aanstekelijk werkt. Door de koppeling van de aangereikte literatuur aan de praktijk, valt die veel meer op zijn plek. De aanpak kan ik zo ook op mijn eigen praktijk toepassen. Het is niet alleen maar boeken lezen. De ruimte die wij krijgen bij het uitvoeren van het

onderwerp van de leervraag draagt ook bij aan mijn enthousiasme. Zo kun je goed kiezen wat past bij je visie. Er is ook ruimte voor overleg tussen de deelnemers en aan welke theorie nog behoefte is. De presentaties door de deelnemers in de laatste bijeenkomst zijn heel waardevol. Er is herkenning en wij leren van elkaar.'

Voor Treja kost vooral het denkproces veel tijd: 'de opleiding brengt een bewustwording bij mij op gang. Het is een keuze om een opleiding te volgen, wat tijd kost, maar ook vooral energie oplevert.' Het lezen en verder verdiepen in het onderwerp kost Berthine tijd, maar: 'het is ook heel erg leuk! Daarnaast is het werken aan het portfolio goed in de tijd te verdelen. Het is een interessante opleiding en ik moet oppassen dat ik niet te veel tijd in de studie steek. Ook dat is weer een leerpunt voor mijzelf.'

Gert-Jan Meijer is hogeschooldocent pedagogiek op KPZ.

LITERATUUR

- Pameijer, N. (2017). *Handelingsgerichte werken. Samenwerken aan schoolsucces*. Den Haag: Acco.
- Van der Woud, L. & Beliaeva, T. (2015). *Rapportage onderzoek passend onderwijs*. Utrecht: Duo-onderwijsonderzoek.
- Van Lieshout, T. (2009). *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.